

9

BOERDERIJ
DORPSSTRAAT 61

Onder aan de dijk staat een prachtig voorbeeld van een voormalige dorpsboerderij, zoals die zich in de 19e eeuw heeft ontwikkeld. Net als Dorpsstraat 11 heeft deze boerderij een symmetrische voorgevel met een levensboom boven de deur. Hier stond al vanaf de 17e eeuw een boerderij met zes morgen land. Het is nu een woonhuis en het is geheel door nieuwbouw omsloten.

10

HERENHUIS
DORPSSTRAAT 21

Dit rijksmonument is een herenhuis dat is gebouwd aan het begin van de 19e eeuw. Het is een statig en mooi pand in het dorp. Met de opkomst van het neoclassicisme in de bouwkunst deden de regelmaat van gevelindeling en de strakheid hun intrede. Zo zijn er zes-ruits schuiframen met een brede middenstijl. Verder zijn er een gietijzeren hekwerk en een garage. Boven de deur staat de Latijnse uitdrukking *Sapere aude* van Horatius. Het betekent ongeveer *mens durf te denken*. Het is een leus uit het tijdperk van de Verlichting. Het herenhuis is in de vorige eeuw een dokterswoning met bijbehorende praktijk geweest. Op deze plek woonde in de 15e tot de 18e eeuw de schout.

11

OUDEIDSKAMER
DORPSSTRAAT 19

De Oudheidkamer is een van de oudste nog bestaande panden van Ouderkerk a/d IJssel. Het is een rijksmonument. Het gebouw stamt zeer waarschijnlijk uit het begin van de 16e eeuw. Het heeft twee puntgevels, waarvan één met pleisterwerk. In de gevel zitten

vlechtelingen, een zoldervenster en in de geveltop zit een gaffelvormig anker met gekrulde uiteinde. Door de opkomende productie van ijsselsteentjes kwamen er vanaf de 15e eeuw steeds meer huizen van steen. Dit pand is hier een vroeg voorbeeld van en het wordt voor het eerst in 1494 genoemd. In 1649 werd het in twee delen gesplitst, wat nog goed te zien is. In 1881 werden de twee delen weer samengevoegd tot wat het nu is. Het pand is sinds de tweede helft van de 19e eeuw een bakkerij geweest en het bord aan de gevel draagt nog altijd de naam d'Ouwe Backerij. Vanaf de restauratie in 2004 gebruiken de Stichting Senioren Convent Ouderkerk (SCO) en de Historische Vereniging het pand. De Historische Vereniging heeft hier de Oudheidkamer. Tijdens openingstijden is het pand te bezichtigen.

12

DE HARMONIE
DORPSSTRAAT 17

Tegenover de Dorpskerk ligt de oudst bewoonde plek in de dorpskom. De Harmonie is een rijksmonument. Vroeger was het ambachtshuis, veerhuis, rechtshuis en later herberg. De eerste vermelding als ambachtshuis dateert uit 1448. Het werd rond 1632 ook wel Het Heerenhuis genoemd. Vanaf de 17e eeuw is er gesproken over een herberg en vinden we in de archieven de namen van herbergiers. De huidige staat van het pand dateert uit het einde van de 19e eeuw.

Op z'n tijd
een terrasje
aandoen

COLOFON

Beeld, tekst en input: Historische vereniging Ouderkerk op d'IJssel, Stichting Cultuur Historisch Overleg Krimpenerwaard (SCHOK), gemeente Krimpenerwaard, Lyanne de Laat, OpenStreetMap als open data (onder OdBL), Nico Holdermans **Eindredactie en coördinatie:** Lyanne de Laat, Nancy Markus **Opmaak:** Studio Kontakt Mediapartners **Uitgave:** gemeente Krimpenerwaard, T 14 0182, E info@krimpenerwaard.nl, www.krimpenerwaard.nl, [f gemeentekrimpenerwaard](https://www.facebook.com/gemeentekrimpenerwaard)

Ouderkerk aan den IJssel

ROTEBESCHRIJVING WANDELING ± 1,3 KM

Start bij kruising Kalverstraat, Kerkweg, Burg. Neetstraat en Abelenlaan. Sla Kalverstraat in. Bij kruising met Dorpsstraat is **1** RA (rechtsaf) Dorpsstraat en passeer **2** en verderop bij IJsseldijk Noord is **3**. Steek de weg over en keer terug naar dorpskern, houd rechts aan. U passeert **4**, **5** en **6**. Op kruising Dorpsstraat en Steiger is **7**. RA Steiger, neem aan het eind de loopbrug over de Hollandsche

IJssel. De brug gaat naar links en leidt u weer naar Dorpsstraat. RA Dorpsstraat, dan RA Houtzaagmolen voor **8**. RD (recht door) in Houtzaagmolen tot het water, keer daar om en ga terug naar Dorpsstraat. Tegenover kruising is **9**. Vanaf Houtzaagmolen LA (linksaf) Dorpsstraat, houd rechts aan. Loop tot kruising met Kalverstraat. Onderweg zijn **10**, **11** en **12**. RA Kalverstraat en u komt weer op het beginpunt.

Ouderkerk a/d IJssel stond in de 12e eeuw bekend als IJsele. Vóór 1200 droegen plaatsen wel vaker dezelfde naam als de nabijgelegen rivier. Door de eeuwen heen veranderde het dorpsbeeld. Oorlogen als de Hoekse en Kabeljauwse twisten in de 15e eeuw en de Tachtigjarige Oorlog (1568-1648) leidden tot veel vernielingen. De Krimpenerwaard stond ook vaak onder water door dijkdoorbraken. Vroeger waren er in Ouderkerk a/d IJssel slechts twee, haaks op elkaar staande, hoofd-wegen: de Kerkweg/Kalverstraat en de Dorpsstraat. De Dorpsstraat moest regelmatig worden opgehoogd na een hoge stormvloed. Hoe laag de dijk vroeger was, is nog altijd te zien aan de groepen huizen die lager staan en aan de toegang tot de kerk. Men vluchtte vroeger bij een watersnoodramp naar de toen hoger gelegen kerk. Nu is de Dorpsstraat aanmerkelijk hoger dan de kerkvloer. De Kerkweg loopt richting de polder vanaf de Bakwetering, waarover vroeger een bak-

stenen heulbrug lag op de plaats van de huidige betonnen brug. Zo'n Bakwetering lag 'achter' de dijk en 'bak' betekent hier 'achter'. De wetering verzamelde overtollig water uit de polder zodat het geloosd kon worden op de rivier. De Kalverstraat ligt in het verlengde van de Kerkweg richting de Dorpsstraat. De Kalverstraat heette voorheen Kerkstoep en Heerestraat. In de 19e en 20e eeuw stond de Kalverstraat vol kalveren als de boot naar Rotterdam voer. Hieraan dankt deze straat haar naam. Ouderkerk a/d IJssel is tot na de Tweede Wereldoorlog een echt dijk-dorp geweest, wat blijkt uit de lange tuinen en erven, die vanaf de woningen aan de Dorpsstraat uitlopen tot aan de Bakwetering. In 1514 woonden er ruim honderd mensen in de dorpskom. Tot ver in de 19e eeuw bleef het aantal woningen gering. Aan het begin van de 20e eeuw waren er zo'n 3500 inwoners.

DORPSKERK EN WILHELMINABOOM
KALVERSTRAAT 1

Deze kerk van Ouderkerk a/d IJssel en die van Sassenheim behoren tot de oudste kerken van Zuid-Holland. Als u voor de toren staat, ziet u links aan de westgevel een deel van de oude kerkmuur in Römertufsteen uit het Eifelgebied. Dit stuk muur dateert uit het begin van de 12e eeuw. De kerktoeren is eenvoudig van decoratie en telt drie geledingen en een spits. Ouderkerk a/d IJssel en Berkenwoude hebben de oudst overgebleven torenspitsen in de Krimpenerwaard en beide zijn van eikenhout. De toren werd in 1798, bij de scheiding tussen kerk en gemeente tijdens de Bataafse Republiek (de Franse tijd), eigendom van de gemeente. De gemeente onderhoudt de toren nog steeds. Rechts aan de zuidkant staat een metalen verticale zonnwijzer met een driehoek op een steunbeer van de toren. De zonnwijzer wijkt iets oostelijk af. De schaduw van de driehoek geeft op de schaal de tijd aan. Een zonnwijzer geeft zuiver de plaatselijke tijd aan en hij wijkt dus af van de Midden-Europese winter- of zomertijd die wij sinds 1940 gebruiken.

Aan de noord- en zuidzijde van de kerk bevinden zich met natuursteen omlijste toegangen tot de kerk. De zuidelijke ingang heeft het voormalige wapen van Ouderkerk en hier was de toegang voor de Ouderkerkers. De noordelijke ingang heeft het wapen van Krimpen a/d IJssel en hier was de toegang voor de inwoners van Krimpen. De inwoners van Ouderkerk a/d IJssel, Krimpen a/d IJssel en Stormpolder hadden destijds namelijk één gezamenlijke kerk in Ouderkerk a/d IJssel. Aan deze situatie kwam in 1861 formeel een einde, maar inwoners van Krimpen a/d IJssel en Stormpolder kregen pas in 1866 hun eigen kerk: de IJsseldijkkerk. In de Dorpskerk is sinds 1757 het praalgraf van het geslacht Nassau-Lalecq. Dit geslacht bestond uit nazaten of bastaarden van prins Maurits en Margaretha van Mechelen. Een andere bijzonderheid in de kerk is het historische Kam-orgel uit 1854. De Koningin Wilhelminaboom staat tegenover de zonnwijzer aan de Kalverstraat. Het is een lindeboom, die door een gietijzeren hekwerk met wapenschilden en portretten van koningin Wilhelmina is omgeven. De boom is geplant in 1898 bij de inhuldiging van koningin Wilhelmina.

Geniet van ons prachtige erfgoed!

BOERDERIJ
DORPSSTRAAT 11

Deze voormalige boerderij is nu een woonhuis en rijksmonument. De voorgevel heeft over de hele breedte een houten lijst. Het pand heeft sierlijke dakkapellen en een fraaie, klassiek omlijste deur. Boven de deur is het raam, het bovenlicht, voorzien van een gietijzeren levensboom. Dit huis is een goed voorbeeld van een midden 19e-eeuws dwarshuis dat karakteristiek is voor de Krimpenerwaard. In de 19e eeuw komt het dwarse huis dan ook steeds meer voor. Vroeger was dit huis het voorhuis van een boerderij. Op deze locatie heeft al vanaf de 16e eeuw een hofstede gestaan, oorspronkelijk behorend aan de kerk. In vroeger eeuwen was ernaast en hierachter een hennepwerf. Hennep is een gewas en destijds is het op grote schaal gekweekt in de Krimpenerwaard. In die tijd werd dit product gebruikt om touw te maken. Ook andere bedrijven waren eens in dit gebied gevestigd, zoals een grutterij, een touwslagerij en een wolkamerij.

VOORMALIG NOTARISHUIS EN ZICHT OP VOORMALIGE GEREFORMEERDE KERK
IJSELDIJK NOORD 1

Dit grote en deftige huis is in 1855 in de zogenaamde neoclassicistische stijl gebouwd voor notaris Spruit. Het gebouw is voorzien van een pleisterlaag, zodat de bakstenen niet te zien zijn. De gevels hebben gekoppelde rondboogvensters. De bogen hebben een duidelijk profiel, geheel naar de mode van die tijd. Het is nu een prachtig gerestaureerd woonhuis en een rijksmonument.

Dit huis heeft vanaf 1954 jarenlang dienst gedaan als wijkgebouw van het Groene Kruis. Het diende in de jaren '50 en '60 van de vorige eeuw ook als badhuis. Van hieruit heeft u een fraai uitzicht over de IJssel en het havenfront van Ouderkerk. In het verlengde van de IJsseldijk ziet u de voormalige Gereformeerde Kerk liggen. Tijdens de Watersnoodramp op 1 februari 1953 heeft hier een dijkdoorbraak plaatsgevonden. Het water uit de Hollandsche IJssel spoelde destijds via dit punt de Krimpenerwaard in. Op de plaats van de dijkdoorbraak staat een bord met nadere uitleg.

WINKEL/WOONHUIS
DORPSSTRAAT 24

Deze winkel met woonhuis is een rijksmonument. Op de gevelsteen staat 1686. In de top van het pand zitten een dichtgezet ovaal venster en een zoldervenster. De gevel staat nog op vlucht, dat wil zeggen dat de gevel nog een voorwaartse helling vertoont. In de 18e en 19e eeuw zijn diverse gevels vernieuwd, maar men bleef gewoonlijk de vlucht zien. Opmerkelijk zijn de ankers aan de gevel. Het huis is al eeuwenlang in gebruik als woning met winkel in het voorhuis. Het pand heet nu Bloemen & Wonen Bij Liza, een winkel voor bloemen en landelijk wonen. Gedurende de openingstijden is het te bezoeken en zijn er diverse authentieke elementen te zien, zoals een bedstee, schouw, plavuizen, wandtegels en houten vloeren.

'T GOUDEN VARKEN
DORPSSTRAAT 32

Dit huis was in de 19e eeuw een voorname huis met een fraai versierde gevel. Aan het einde van de 18e eeuw is de naam van dit huis 't Gouden Varken geworden en is het pand onder meer als pakhuis gebruikt. In 1872 werd het een smederij en winkel. Later zijn er orgels gebouwd en gerepareerd. In het voorste gedeelte van het pand was tot 1996 een boekhandel, maar het is nu een woonhuis. Mogelijk was in de 16e en 17e eeuw op deze plek de school van Ouderkerk a/d IJssel in een gehuurd gebouw gevestigd.

HOUTZAAGMOLEN
T.H.V. DORPSSTRAAT 61

De weg loopt door het gehele vroegere buitendijkse industriegebied van

Ouderkerk en deze is vernoemd naar de houtzaagmolen Hermina die hier vanaf 1907 tot haar afbranden in oktober 1958 heeft gestaan. In de 18e en 19e eeuw waren hier timmerlieden, wagenmakers, smeden en later ook scheepsbouwers gevestigd. Aan de rechterkant van deze weg, tot aan de IJssel, staat het nog enige overgebleven industriële bedrijf dat hier is gevestigd. Dit is de lierenfabriek De Rek en Horsman. Aan de waterkant van het bedrijf is nu een aanlegsteiger waar historische schepen kunnen afmeren.

SCHOOLMEESTERSHUIS
DORPSSTRAAT 14

Het voormalige schoolmeestershuis is geheel wit gepleisterd en het heeft later als winkel en woonruimte gediend. In het naastgelegen pand, Dorpsstraat 16, was vroeger de Openbare School I. Deze school is gebouwd in 1856 en het pand is als school gebruikt tot 1937. Het pand is inmiddels gesloopt en vervangen door drie woningen.

STEIGER HOEK DORPSSTRAAT
T.H.V. DORPSSTRAAT 36

Het huidige gebouw dateert uit het begin van de 20e eeuw. Het is een uniek bakstenen gebouw met een, voor die periode in Ouderkerk a/d IJssel, typerende architectuur. Het is nu in gebruik als winkel met woonruimte, maar het was oorspronkelijk het kantoor van de firma Goudriaan. Deze firma had erachter aan de IJssel een graanmaalders met pakhuis. Dit was twee panden breed en het liep door tot achter het naastgelegen woonhuis Dorpsstraat 38, dat bewoond werd door de eigenaar. De graanmaalders met het pakhuis is vele malen verbouwd en het werd uiteindelijk te klein voor het bedrijf, dat in 1998 naar Capelle a/d IJssel is verhuisd. Het bedrijf heette toen De IJsselmolen. Op deze plaats staat nu een appartementencomplex met dezelfde naam. Vanaf hier loopt een havenpromenade langs de IJssel naar een plantsoen met het monument van de Ouderkerkse schippersafdeling van de KSV Schuttevaer. Een bord herinnert aan de feestelijke opening van de gerenoveerde doorgang en het plantsoen met monument op 13 juni 2014.